

مدیریت شهری با رویکرد مدیریت سبز، مورد پژوهش محله تجریش

ندا باقری^۱، محمد تقی رضویان^{*}، جمیله توکلی نیا^۱

۱- گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

(پژوهشی)

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۵/۱۸ تأیید نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۵

چکیده

با پیدایش تحولات اجتماعی در کشورها، پیچیدگی عملکرد در ساختارهای مختلف مدیریت، شهرها دچار تغییرات اساسی می‌شوند. با وجود رشد جمعیت، نیاز به برنامه‌ریزی در اداره و مدیریت شهر ضروری می‌گردد. به موجب افزایش جمعیت با وجود فرهنگ‌ها، تنوع نگرش افراد در اجتماع و شرایط حاکم بر سیاست‌های حکومتی در فضای شهری، نیاز به فراهم نمودن شرایط زیستی و کیفیت مطلوب مورد نظر برای افراد اجتماع پیچیده‌تر می‌گردد. این پژوهش تلاش دارد که وضعیت مدیریت شهر را بررسی کند و بتواند تغییر ساختار و رویکرد مدیریت شهری در محله تجریش ایجاد نماید. مدیریت سبز می‌تواند راهگشایی برای ارتقاء کیفیت بهتر در محله باشد. روش تحقیق در این مقاله به صورت تحلیلی بوده و جامعه آماری ساکنان محله تجریش می‌باشند. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌های اقتصاد سبز، زیرساخت سبز و اجتماع سبز مهم‌ترین شاخص‌های موثر در مدیریت شهری در محله تجریش می‌باشند. همچنین در بررسی شاخص‌های تکنولوژی سبز، عدالت سبز و انرژی سبز از شرایط مطلوب برخوردار نبوده و نیازمند اصلاح و برنامه‌ریزی عملکرد مدیریت شهری است. در این مقاله سعی شده است تا یک بررسی کلی از مفهوم مدیریت سبز در سطح مقدماتی ارائه شود. همچنین در جهت توسعه پایدار انواع مختلف شاخص‌های مدیریت سبز در زمینه‌های نوظهور برای ساکنین و ذی‌نفعان با سبز نمودن سیاست‌گذاری و اجرا در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و نهادی و کالبدی - محیطی با برنامه‌ریزی مداوم سیاست‌های دولت، نظارت نهادها و مشارکت عمومی، محله تجریش را سبز و مطلوب برای ساکنین و شهروندان نمود.

واژه‌های کلیدی: مدیریت شهری، مدیریت سبز، محله تجریش، توسعه پایدار.

مقدمه

یافته‌های علم درباره وقوع عدم تعادل زیست محیطی به تدریج به این نتیجه رسیده که خسارات ناشی از فعالیت‌های انسانی به محیط طبیعی منجر به شرایط ناپایدار گردیده است. در واقع این امر نیاز به یک جهان بینی و دگراندیشی به عنوان پایه‌ای برای اجماع جهانی ایجاد کرده است، که در نهایت منجر به ترسیم اصطلاح توسعه پایدار گردید (Matusya and Yarime, 2014). امروزه شهر نشینی در سطح محلی و جهانی دارای پیامدهای زیست محیطی است و به دلیل اینکه ابعاد توسعه پایدار بخش عمده‌اش مربوط به مسایل شهری و مدیریت شهر می‌باشد، مدیریت شهری دارای پیچیدگی است و این مهم در پرتو مدیریت مطلوب و در سایه نگاه به کرامت انسانی نمود عینی پیدا می‌نماید. پژوهشگران از مفهوم یاد شده دو تفسیر اصلی دارند. نخست؛ تحلیل آن را از جنبه‌های دولت محور شروع می‌کند و دیگری از جنبه‌های اجتماعی که رویکرد دوم بر تغییراتی در روابط موجود قدرت و بنابراین در موقعیت دولت در فرایند تصمیم سازی دلالت دارد (Pierre, 2000). این روند تکامل در حوزه مدیریت سبز شد که رویکرد مدیریت سبز مطرح گردد. مدیریت سبز یکی از رویکردهای مدرن زیست محیطی با تاکید بر یکپارچگی، مسئولیت پذیری اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را بر سبک مدیریت کسب و کار جدیدی بیان می‌دارد که سازگار با محیط زیست باشد و از طرف دیگر این مدیریت روشی برای تولید سود می‌باشد (Tran, 2009). به بیانی، این رویکرد از مدیریت مفهوم جدیدی است که ترکیبی از آرمان‌های حفاظت از محیط زیست با اهداف شهر، طراحی محصول، توسعه محصول، بازاریابی، مالی و متغیرهای دیگر در مدیریت کسب و کار است. تیلور (۱۹۹۲) نشان داد که مدیریت سبز به انجام اقدامات جامع در

سرتاسر فرآیند کسب و کار اشاره دارد. مزایای این مدیریت را می‌توان در سه بخش منافع زیست محیطی، اثرات مثبت اقتصادی و وجهه اجتماعی در نظر گرفت و همچنین در فرایند مدیریت سبز باید کلیه اقدامات لازم را برای کاهش آلودگی‌های محیطی و صرفه جویی در منابع، از جمله انرژی، زمین، آب و مواد، که هدف آن نه تنها برای ارائه به کاربران با یک محیط پاک و سالم است، بلکه در نظر گرفتن الزامات توسعه پایدار می‌باشد را در نظر گرفت و همچنین ماهیت سیستم مدیریت سبز را می‌توان به عنوان «بهینه سازی کامل: بهینه‌سازی شامل به حداکثر رساندن یا به حداقل رساندن یک عملکرد واقعی با انتخاب سیستماتیک مقادیر ورودی از داخل یک مجموعه مجاز و محاسبه مقدار عملکرد است.» تعریف کرد (Yn and Hy, 2012). از سوی دیگر، به دنبال برگزاری اجلاس زمین در سال ۱۹۹۲ میلادی، مدیریت سبز در بخش‌های مختلف در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در بسیاری از سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی استقرار یافته و توجه کشورها را به خود جلب نموده است. کانادا اولین کشوری بود که دولت سبز و مدیریت سبز را در سال ۱۹۹۵ میلادی در عالی‌ترین مرجع کشوری خود یعنی در سطح دولت مورد توجه قرار داد (Unit, 2011) اولین گام شهرهای اروپایی برای کاهش اثرات زیست محیطی، ایجاد ساختارهای جدیدی از حاکمیت است که از طرح‌های پایدار آنها حمایت می‌کند. وزارت محیط زیست انگلستان برنامه ۲۵ دارد که به برنامه‌ریزی و بررسی آینده‌ای سبز می‌پردازد و بیان می‌کند که دولت‌ها به دنبال نهادینه کردن مفاهیم و توسعه پایدار در مرکز تصمیم‌گیری اجرایی هستند. در این مباحث مفهومی به شاخص‌های کلان مدیریت سبز در اداره شهرها می‌پردازد و نقش حاکمیت را به عنوان حلقه اصلی بخش

انرژی به ویژه در بخش اجرا و همچنین نبود متخصصین کافی در این زمینه از جمله محدودیت‌های مهم به نظر می‌رسد محقق شدن مدیریت سبز در کشور منوط به همکاری دولت و سازمان‌ها و ارگان‌ها و مشارکت مردمی است. در واقع مهم‌ترین دستاورد توسعه شهری بهبود کیفیت زندگی شهروندان است و نقش مدیریت شهری با شاخص‌های عملی و عینی می‌تواند در ارتقاء توسعه محله و مشارکت پذیری افراد محله اثرگذار باشد. کلان‌شهر تهران با داشتن محلات شهری گوناگون که هر کدام دارای الگوی هویت بخشی متفاوتی از یکدیگر می‌باشند، محله تجریش در ساختار مدیریت شهری دچار مشکلات و پیامدهای منفی می‌باشد. منطقه یک، در سال‌های اخیر با ساخت و سازهای فراوان و هجوم سرمایه‌گذاران عمده بخش ساختمان دچار آسیب‌هایی شده از جمله موارد منفی را در ساختار اجتماعی، ساختار اقتصادی، ساختار کالبدی - محیطی و نیز در ساختار زیست محیطی خود باعث کژکارکردی مدیریت شهری شده است. این پژوهش در سطح محله به بررسی شاخص‌های مدیریت سبز شهری و اثرگذاری آن بر روی محله تجریش می‌پردازد، لذا در جهت پاسخ به دو پرسش مطالعه و تحلیل صورت پذیرفته است.

۱- وضعیت شاخص‌های مدیریت سبز در محله چگونه است؟

۲- شاخص‌های موثر بر مدیریت سبز در محله تجریش چگونه تبیین می‌شوند؟

مدیریت شهری که یکی از ابعاد مدیریت علمی است شامل فرآیندی است، که در سطح شهرهای کوچک و بزرگ فعالیت می‌کند، در مدیریت شهری موفق می‌توان سازمان فراگیر و در برگیرنده اجزای رسمی و غیر رسمی مؤثر و کارآمدی دانست که در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر تأثیر دارند و با ماهیت عملکردی در حوزه

دولتی و خصوصی و اجتماعی بسیار موثر میدانند (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2018) نتایج پژوهش‌های خارجی درباره شرایط زیست محیطی ایران به ویژه پژوهش‌های بانک جهانی و دانشگاه ییل درخور توجه است (Calabrese et al, 2008). در ایران، قانون مدیریت سبز در بخش دولتی و هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۰۱/۱۷ به استناد بند پ تبصره ۲۰ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور تصویب گردید که به این شرح می‌باشد:

جهت کاهش هزینه‌های جاری دولت، اعمال سیاست‌های مصرف بهینه منابع، حفاظت از منابع پایه و محیط زیست، کلیه دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی برای اجرای برنامه مدیریت سبز شامل مدیریت مصرف انرژی، آب، مواد اولیه و تجهیزات، در ساختمان‌ها وسایط نقلیه در شهرها (قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور). در حال حاضر استقرار نظام مدیریت سبز از نیمه دوم سال ۱۳۸۲ گروه‌های سبز در تعدادی از سازمان‌ها و نهادهای اجرایی کشور تشکیل گردیده و براساس اصول، موازین و استانداردهای مشخص شده دبیرخانه دولت سبز نسبت به آموزش، بسترسازی، تکمیل چک لیست‌ها است و کاهش بهینه مصارف اقدام گردیده. اما در تعداد زیادی از سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی، شرکت‌ها و بخش‌های خصوصی، متأسفانه هنوز قدم‌های اولیه‌ای در جهت استقرار و اجرای این نظام مفید و ضروری صورت نگرفته است. با توجه به مطالعات انجام شده در راستای استقرار نظام دولت سبز در نظام مدیریتی کشور به جدیت پیگیری نشده و لزوم اعمال آن و ارائه راهکارهای مدیریتی صحیح در سطح کلان کشور و در سطح خرد در نهادها و ارگان‌ها مورد توجه قرار نگرفته است. فقدان دانش مورد نیاز در زمینه‌های بهینه‌سازی مصرف مواد و

حالی که توسعه متوازن در چهار قلمرو اقتصادی، اجتماعی، فناوری و زیست محیطی، هدف غایی کلیه کشورهای جهان است. هدف کاهش هزینه و آثار منفی زیست محیطی ناشی از مصرف در دستگاه‌های دولتی از طریق اجرای نظام مدیریت محیط زیستی، تغییر الگوی مصرف، مصرف بهینه منابع و کاهش ضایعات و در نهایت بهبود محیط زیست می‌باشد (Boztepe, 2012). این اصطلاح از شیوه‌هایی که محصولاتی سازگار با محیط زیست تولید می‌کنند و تأثیر آن بر محیط زیست را از طریق تولید سبز، تحقیق و توسعه سبز و اقتصاد سبز به حداقل می‌رساند (Peng and Lin, 2008). معمولاً با نام‌های مختلفی مانند محیط زیست سازمانی، مدیریت محیط زیست یا پایداری در مدیریت شهرها استفاده می‌شود (Costello, 2008). در نهایت تمرکز مدیریت محیط زیست بر بهبود مستمر در توسعه پایدار است و سیستم‌های مدیریت محیط زیست با استقبال بسیار زیادی از سوی سازمان‌های بزرگ، سیاست‌گذاران، مشاوران و محققان به عنوان یک رویکرد مؤثر برای برخورد فعالانه با مسائل زیست محیطی اقدام کرده‌اند (Kautto, 2006). این می‌تواند به موضوعاتی از قبیل نگرانی‌های زیست محیطی، حفاظت (سیاره و حیوان)، مسئولیت اجتماعی، نگرانی‌های بشردوستانه، تجارت عادلانه، آب تمیز، رفاه حیوانات، برابری و پایداری مربوط شود. هر یک از این موضوعات به تنهایی گسترده و پیچیده است. اصطلاح "سبز" همچنین ممکن است موارد مختلفی را برای متخصصان در زمینه‌های مختلف دلالت کند. در مدیریت شهری مدیریت سبز دارای شاخص‌های اصلی چون اجتماع سبز، زیرساخت سبز، اقتصاد سبز، عدالت سبز، تکنولوژی سبز و انرژی سبز می‌باشد (Hansen et al, 2017). دستیابی به دولت سبز و مدیریت سبز در گرو

سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرا تا به اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه و پایدار شهری می‌پردازد. بنابراین، کارکرد مدیریت شهری کارآمد به عنوان یک نهاد مدیریتی فراگیر و درگیر با موضوع‌ها و پدیده‌های بسیار گسترده و متنوع شهر و شهرنشینی ضروری است تا نهایتاً دستیابی به توسعه پایدار در شهر میسر گردد. برای دستیابی به شیوه مدیریت بهتر نظریه‌ای مطرح گردید با عنوان مدیریت سبز، که تعریف جامع از مدیریت سبز دشوار است (Darnall et al, 2008) نظریه مدیریت سبز در جهت تکامل دادن به مدیریت شهری در رابطه با مشکلات تغییرات آب و هوایی، مطرح شده است. اگرچه تاکنون به‌طور جدی مدیریت سبز مورد مطالعه قرار گرفته است اما هیچ اجماع کلی درباره پاسخ به این سؤالات وجود ندارد چرا که هر شهر با توجه به نیازهای خود به اجرای شاخص‌های آن پرداخته است (Costello, 2008; Jabareen, 2016; Litman, 2012). در واقع این اصطلاح نسبتاً جدید است. به عبارت دقیق این سبک مدیریت بر روی مدیریت و سیستم‌های مدیریت زیست محیطی به عنوان راه‌هایی برای بهبود عملکرد محیطی و اقتصادی متمرکز می‌شود (Florida and Davison, 2001). مدیر باید در تمام زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نظایر آن حضور داشته باشد و سازمان‌ها با بهره‌مندی از مفاهیم و شاخص‌های مدیریت سبز جهت نیل به وضعیت سبز که یکی از مصادیق آن مصرف بهینه انرژی می‌باشد اهتمام نمایند (Chen, 2012). مدیریتی است که دانایی‌ها و اندوخته‌های علمی را با مهارت‌های تجربی می‌آمیزد و در جهت تولید و ارائه کالاها و خدمات سالم‌تر، پاک‌تر، بی‌خطرتر و با کیفیت‌تر می‌کوشد. بی‌توجهی به قانونمندی‌های طبیعت، موجب تخریب منابع ارزشمند طبیعی و عدم تعادل در زمینه‌های اساسی توسعه می‌شود. در

و چارچوبی ویژه» (Junicke, 1997). تجربیات جدید نشان داده‌اند استقلال محلی و داشتن در مبنای دموکراتیک قوی برای حکومت‌های محلی خصوصا کشورهای که دارای نظام فوق‌العاده متمرکزی هستند، موجب موفقیت در مدیریت شهر می‌شوند. زیرا حکومت‌های دموکراتیک محلی ملزم به پاسخگویی دائمی و شفاف به ساکنان محلی هستند. از نظر پیتر هال برخی از مؤلفه‌های اصلی «چارچوب سیاستگذاری شفاف شهری» عبارتند از: توزیع مناسب مسئولیت‌ها و توزیع عادلانه و منصفانه عایدات، ارتقای سلامتی و اقتصاد محلی، مدیریت مناسب تغییرات اجتماعی و رویارویی درست با مسأله اقلیت‌های محروم و نابرخوردار، ارتقای سیستم حمل و نقل شهری پایدار (Hall et al, 2002). مسیر دستیابی به مدیریت سبز نیازمند به تغییر ساختار وضعیت کنونی است و این تغییر با ایجاد آزادی و دموکراسی و تشکیل گروه‌های مردمی و نهادهای مدنی که ناظر بر حاکمیت قانون باشند در پرتو عدالت و فرصت‌های برابر دور از دسترس نخواهد بود.

استفاده از اصطلاح سبز، بعد از اواسط دهه ۱۹۸۰ با عنوان سازگاری خط مشی با محیط زیست، گسترش فراوانی یافته و به سرعت در بحث‌ها و گفتگوها متداول گردیده است (Shafritz and Borich, 2008). پست و همکاران (Post et al, 2011) بیان داشتند که برای رسیدن به کیفیت زیستی مطلوب و افزایش طول عمر نیاز به یک حاکمیت سبز است که این اداره شهر باید به گونه‌ای مدیریت شود که کمترین آسیب به محیط زیست باشد و مدیریت سبز می‌تواند پاسخگوی شهری زنده و سبز باشد. فای و همکاران (Fay et al, 2014) نقش مدیریت سبز در دستیابی به شهرنشینی پایدار در چین پیرامون حاکمیت سبز در شهرهای چین پرداخته و با انتقاد از دولت چین

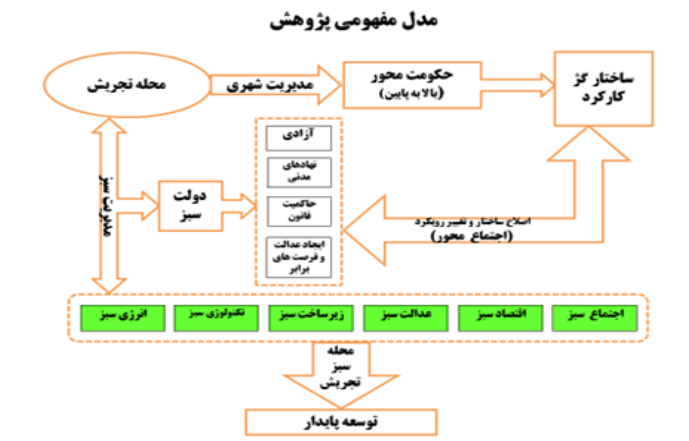
بسترسازی نهادی است. چنین موضوعی نیازمند واکاوی نظری در ارتباط با چگونگی شکل‌گیری دولت سبز است. اجرای این شاخص‌ها با مفاهیم حقوق انسانی، آزادی و نهادهای مدنی که اکنون دیگر بخشی از گفتار حاکم بر گفتمان‌های جهانی شده است می‌تواند محقق گردد. اگر نقطه آغازین رویکرد ما پذیرش آزادی به عنوان هدف اصلی توسعه باشد آن گاه گستره تحلیل این خط مشی در مشخص کردن آن پیوندهای تجربی نهفته است که نظریه آزادی را همچون چشم‌اندازی که می‌تواند راهنمای فرآیند توسعه باشد. تحلیلی یکپارچه از فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، که در بردارنده نهادهای گوناگون و بسیاری کنش‌های تعاملی است، به ویژه نقش آزادی‌های ابزاری پیوستگی‌های موجود میان آزادی، فرصت‌های اقتصادی، آزادی‌های سیاسی، تسهیلات اجتماعی، تضمین شفافیت و تأمین حمایتی، اثرگذار خواهد بود. ساماندهی‌های اجتماعی که بسیاری از نهادها را (از قبیل دولت، بازار، نظام حقوقی، احزاب سیاسی، وسایل ارتباط جمعی، گروه‌های مدافع منافع عمومی و تریبون‌های بحث آزاد) در بر می‌گیرد (Sen, 2009) و نیز افراد با توجه به دموکراسی و آزادی در خصوص مسایل جامعه به عنوان کنش‌گران فعال تغییر به شمار می‌آیند (Zakaria, 2007). تأکید بر بهبود سازوکارهای دموکراتیک برای تصمیم‌سازی منجر به درخواست‌هایی برای برابری انسانی و عدالت زیست محیطی، حکمروایی زیست محیطی کارآمدتر و دموکراسی زیست محیطی متنوع‌تر می‌گردد. برای رسیدن به نتایج خوب در سیاست‌های زیست محیطی، می‌بایست عوامل متعددی بر یکدیگر تأثیر بگذارند: «سیاست‌های زیست محیطی موفق، با تعامل پیچیده‌ای از عوامل موثر فراهم می‌آید، و نه با عاملی واحد و مجزا، ابزار دلخواه، نوع واحدی از کنشگران و یا نهاد

در حال توسعه است و همچنین مدیریت سبز و پیاده‌سازی شاخص‌های آن برای استراتژی توسعه پایدار ضروری است و آن را یک رویکرد از پایین به بالا یعنی از محلی به جهانی عنوان می‌کنند. هان (Han, 2018) به این مسئله می‌پردازد که شهرنشینی سبز در شرایط کنونی یک سیاستگذاری مهم برای دولت‌ها شده است و با تشویق‌های مالی می‌توان مشارکت حداکثری را در جهت برنامه‌ریزی و اتخاذ مدیریت سبز متناسب با شرایط محلی خود، تسهیل نمود. این مطالعه استدلال می‌کند که شهرنشینی سبز نه تنها جنبه‌های فنی بلکه عناصر حاکمیتی را شامل می‌شود (Brilhante and Klaas, 2018) بعد از مطالعه ۵۰ شهر که مدیریت سبز در آنها پیاده‌سازی گردیده ابتدا به معرفی ویژگی‌ها و شاخص‌های شهر سبز پرداخته‌اند و به این نتایج رسیده‌اند که یک شهر سبز پایدار و زنده است. همچنین با ارزیابی و تحلیل آماری نشان می‌دهند که تولید ناخالص داخلی بر عملکرد شهر سبز تأثیر می‌گذارد و بخش‌های بهداشتی و کیفیت هوا بیشترین تأثیر را بر عملکرد شهرها دارد. مطالعات جهانی مدیریت سبز در حوزه شهری به گزارش عملکرد شهرها که به رغم نیاز هر شهر پرداخته شده است که عمده آن به مجاب کردن دولت‌ها در جهت سبز شدن پرداخته است. شاخص شهر سبز معیاری است که شهرها را براساس ۸ بعد توسعه پایدار مقایسه می‌کند که عبارتند از: CO₂، انرژی، ساختمان‌ها، حمل و نقل، مواد زائد، و کاربری زمین، آب، هوا و نظارت زیست محیطی است. در واقع مجموعه‌ای از رتبه‌بندی عملکرد محیط زیستی شهرها در چند قاره شامل آفریقا، اروپا، آمریکای لاتین، آسیا، ایالت متحده آمریکا و کانادا می‌باشد. این تحقیقات توسط گروهی از اقتصاددانان واحد اکونومیستی انجام پذیرفته و حمایت مالی آن توسط شرکت زیمنس (Siemens)

در عدم توجه به محیط زیست راه برون رفت از این مشکلات و رسیدن به توسعه پایدار را رشد سبز و اجرای یک مدل پایدار شهرنشینی می‌داند. کوک (Cooke, 2015) از تغییر یک رویکرد جهانی صحبت می‌کند و کاهش گازهای گلخانه‌ای و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر می‌داند او تغییر رژیم جهانی را به سوی مدیریت سبز می‌داند که در گرو اقتصاد سبز می‌تواند تغییرات مثبت ایجاد نماید. پیس و همکاران (Pace et al, 2017) به اینکه یک شهر سبز چقدر باید سبز باشد و شاخص‌های مهم و رویکرد اصلی چه می‌تواند باشد پرداخته‌اند و به این استراتژی می‌رسند که مدیریت سبز دارای شاخص‌های کیفی و کمی هستند و شاخص‌های کیفی برای اقدام اجتماعی و سیاسی مناسب‌تر هستند و با نظارت بر شاخص‌های کمی با گذشت زمان، قادر به ارزیابی مدیریت سبز می‌توان بود. استفاده از شاخص‌های کمی و چند بعدی می‌تواند ابزاری ارزشمند برای مدیریت و برنامه‌ریزی شهری باشد. کاسیس و همکاران (Janis Kuis et al, 2017) با توجه به اصول دولت سبز در توسعه زیرساخت‌های آموزش محیط زیست در لیتوانی به این نتیجه‌گیری رسیده‌اند که مدیریت سبز بیانگر اصول حاکمیت سبز (اصل مشارکت دولت سبز اصل پایداری حکمروایی سبز، اصل همکاری دولت سبز و اصل پارادایم جهانی حاکمیت سبز) در ظهور زیرساخت‌های آموزش محیط زیست در اجتماع است و حاکمیت سبز زمانی به پایداری می‌رسد که در سطح دولت محلی باشد. لی و همکاران (Li et al, 2018) به حکومت سبز و چشم‌انداز جدید از نوآوری باز پرداخته‌اند و اذعان دارند که مباحث زیست محیطی به ضرورت‌های اقتصادی و اجتماعی استوار است و حاکمیت سبز، به عنوان بخشی از حوزه چند جانبه توسعه پایدار، مبتنی بر رویکرد: بینش، راهبردی و مشارکتی به ویژه در کشورهای

2018; US and Canada Green City Index, 2017; Global governance, 2016; World trade Organization, 2012; Asian Green City Index, 2011; THE European Green City Index, 2009; Habitat, U. N., 2015

صورت گرفته است. گزارش عملکرد این شهرهای سبز هر ساله به بانک جهانی و همچنین سازمان‌های بین‌المللی ارائه می‌گردد (The African Green City Index, 2018; The Green City Index,

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

شکل‌گیری محدوده را در بر دارد. رشد شدید جمعیت در طول سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۸۵ در منطقه به شدت قابل توجه بوده و علت آن را شاید بتوان در افزایش آگاهی مردم از سطح مطلوبیت این محدوده جهت سکونت و اشتغال می‌باشد لذا تمایل به حضور در بافت تفریحی و گردشگری در شمال شرق طی دوره ۳۵ ساله شاهد رشد جمعیت قابل توجهی بوده است. نسبت جنسیتی زنان به مردان در این محله بیشتر است. طی مطالعه‌ای علت این امر در بیشتر بودن امید به زندگی زنان در مقایسه با مردان است طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، مشکلات ساختاری سبب افزایش ۷٪ نرخ بیکاری در منطقه شده است. در محله هرم سنی و میزان سالخوردگی و کاهش نیروی جوان امری است که پیش‌بینی می‌شود در سال‌های آتی صدمات جبران‌ناپذیری را به ساختار جمعیتی اجتماعی وارد خواهد کرد (هودسنی و الوندی پور، ۱۳۹۵). از نظر منابع آبی محله دارای رود دره و قنات می‌باشد ولی جهت کنترل و ذخیره‌سازی آن اقدام قابل توجهی صورت نگرفته است. در حال حاضر محله علاوه بر

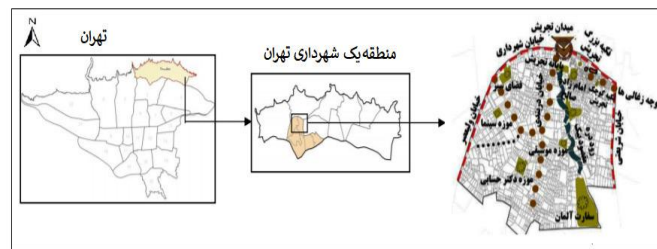
مدل مفهومی در این پژوهش به وضعیت کنونی مدیریت شهر با توجه به ساختار شهری موجود با تفکر حکومت محور (از بالا به پایین) می‌باشد که با استفاده از تفکر اجتماع محور (پایین به بالا) و رویکرد مدیریت سبز با شاخص‌های جهانی و نیز با استفاده از متغیرهایی چون: آزادی، نهادهای مدنی، حاکمیت قانون و ایجاد عدالت و فرصت‌های برابر می‌توان در جهت توسعه پایدار محله تجریش و محله‌ای سبز گام نهاد.

منطقه مورد مطالعه

محلّه تجریش جمعیتی حدود ۱۲۶۰۳ نفر، از قدیمی‌ترین محلات شمیرانات محسوب می‌شود (مرکز مطالعات شهر تهران، ۱۳۹۱). به واسطه وجود فضاهای مهم همچون میدان تجریش، میدان قدس، بازار تجریش و آثار مذهبی امام زاده صالح هر روز در جریان تردد و فعالیت‌های اجتماعی فراوانی قرار دارد و محله‌ای مواصلاتی با خیابان‌های پر تردد است، از این رو می‌توان این ناحیه را قلب پینده منطقه در نظر گرفت چرا که هسته‌های اولیه

عمده کاربری محله تجاری و مذهبی می‌باشد. اما طی سالیان اخیر به دلیل هجوم سرمایه‌گذاری‌های بخش مسکن و افزایش روز افزون تقاضا برای سکونت در محله و نیز ملاحظات گسترده ارگان‌ها و نهادهای ذی نفوذ، روند توسعه پایدار شهری - محیطی در منطقه به مخاطره افتاده است (سند راهبردی محلات ۲۶ گانه منطقه یک، ۱۳۸۹).

تبدیل به مهم‌ترین قطب گردشگری طبیعی، تاریخی و اجتماعی کلانشهر تهران، از مطلوبیت ویژه سکونتی نیز برخوردار بوده و بالاترین حجم سرمایه‌گذاری‌های این بخش را به خود اختصاص داده است. با توجه به جمعیت محله فضای سبز عمومی کم است و بیشتر باغ‌ها و فضای عمومی با تغییر کاربری به مراکز خرید تبدیل گردیده است.

شکل ۲: موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه (منبع: مرکز مطالعات شهرداری تهران، ترسیم: نگارندگان)

روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده در دو پرسشنامه که یک پرسشنامه برای ساکنان محله و شناسایی شاخص‌ها و پارامترهای مهم و یک پرسشنامه توسط کارشناسان ارشد و خبره سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری بوده است و برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است که حجم جامعه نمونه ۳۷۲ نفر انتخاب شدند. و جهت تحلیل داده‌ها از دو نرم‌افزار SPSS و PLS استفاده گردید. همچنین برای آزمون نرمال بودن متغیرهای تحقیق نیز از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش براساس ماهیت و روش از شیوه تحقیق اسنادی و پیمایشی استفاده شده است. بنا به ماهیت تحقیق روش‌های گردآوری داده کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه و مصاحبه) نیز به کار گرفته شده‌اند. ۶ شاخص و ۳۳ گویه، برای مدیریت سبز شهری در جهت سنجش شاخص‌ها تدوین گردید و سپس به تحلیل رابطه بین شاخص‌های مدیریت سبز شهری از دیدگاه ساکنان محله پرداخته شد. جامعه آماری در این پژوهش ساکنان محله تجریش با جمعیتی حدود ۱۲۶۰۳ نفر بود.

جدول ۱: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای نرمال بودن مدیریت سبز و ابعاد آن

شاخص‌ها	اجتماع سبز	زیر ساخت سبز	اقتصاد سبز	عدالت سبز	تکنولوژی سبز	انرژی سبز
Test Statistic	۰/۲۱۷	۰/۱۲۴	۰/۱۶۶	۰/۱۵۲	۰/۱۱۶	۰/۱۹۲
Asymp. Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c

می‌شود. اولین معیاری که در مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی بررسی می‌شود، پایایی سازگاری درونی است. اگر آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷۰ باشد،

بررسی مدل بیرونی تحقیق (پایایی - روایی) در مدل نرم افزار PLS مدل‌های اندازه‌گیری به دو دسته سازه‌های انعکاسی و سازه‌های ترکیبی تقسیم

معناست که مجموعه‌ای معرف‌ها، سازه‌های اصلی را تبیین می‌کنند، حداقل واریانس (AVE) معادل ۰/۵ بیانگر اعتبار همگرایی کافی است، به این معنی که یک متغیر مکنون می‌تواند به‌طور میانگین بیش از نیمی از پراکندگی معرف‌هایش را تبیین کند مقدار AVE برای متغیرهای مکنون همگی بالاتر از ۰/۵ است. بنابراین می‌توان گفت که روایی همگرایی مدل‌های اندازه‌گیری مطلوب می‌باشد. نتایج و گزارش خروجی نرم‌افزار PLS برای شاخص پایایی مرکب، آلفای کرونباخ و روایی همگرا در جدول ۲ آورده شده است.

سازگاری درونی و تک بعدی بودن بلوک تأیید می‌گردد. علاوه بر آلفای کرونباخ، در مدل‌های مسیری PLS از پایایی مرکب یا ترکیبی نیز برای بررسی پایایی سازگاری درونی و تک بعدی بودن بلوک‌ها استفاده می‌شود. اگر میزان این شاخص که به P دیلون- گلدشتاین معروف است، بیشتر از ۰/۷۰ باشد، پایایی مرکب مدل تأیید می‌شود. مقادیر به دست آمده برای آلفای کرونباخ و پایایی مرکب بیشتر از ۰/۷۰ است که نشان‌دهنده پایایی مطلوب متغیرهای تحقیق است. بنابراین مدل‌های اندازه‌گیری از پایایی مطلوبی برخوردارند. اولین روایی مورد بررسی برای تأیید روا بودن مدل‌های اندازه‌گیری، روایی همگرا است. روایی همگرا به این

جدول ۲: جدول پایایی مرکب، آلفای کرونباخ، روایی همگرا

متوسط واریانس	پایایی مرکب و آلفای کرونباخ		متغیرهای تحقیق
	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	
۰/۷۶۸۸۹۵	۰/۹۳۹۳۵۸	۰/۹۵۲۱۸۷	اجتماع سبز
۰/۵۵۹۷۹۵	۰/۷۴۹۱۵۶	۰/۷۳۹۳۹۱	اقتصاد سبز
۰/۶۳۵۱۴۰	۰/۸۰۰۱۴۸	۰/۸۷۱۸۶۲	انرژی سبز
۰/۶۸۱۰۴۳	۰/۹۰۵۱۲۵	۰/۹۲۷۲۵۱	تکنولوژی سبز
۰/۸۱۰۳۹۰	۰/۹۴۱۴۳۵	۰/۹۵۵۲۸۲	زیر ساخت سبز
۰/۶۸۴۰۸۰	۰/۹۰۴۸۷۶	۰/۹۲۷۸۰۹	عدالت سبز
۰/۵۳۲۶۲۳	۰/۹۴۳۸۷۰	۰/۹۵۳۰۸۷	مدیریت سبز

بحث و نتایج

سنجش مدیریت سبز در محله تجریش

نتایج حاصل از تحلیل وضعیت فعلی مدیریت شهری در محله تجریش براساس شاخص‌های مدیریت سبز، حاکی از وضعیت نامطلوب مدیریت شهری است. یافته‌های پژوهش بیان می‌دارد که بالاترین میانگین مربوط به شاخص اقتصادی (۳/۱۰) می‌باشد. در این میان به نظر می‌رسد که این فضا با توجه به پتانسیل‌های موجود و شاخص‌های در برگیرنده مشاغل سبز، سرمایه‌گذاری سبز و مالیات سبز می‌تواند عملکرد خود را ارتقاء دهد.

شاخص زیرساخت سبز با گویه‌های خود نشان می‌دهد که با منطقه کارکرد اقتصادی حد متوسط دارد و از درآمد بیشتری برخوردار است و نیز زیرساخت مطلوبی نسبت به سایر شاخص‌ها با میانگین (۲/۹۲) را دارد ولی از حد متوسط پایین‌تر است، شاخص‌های سنجش اجتماع سبز (۲/۷۷) با توجه به قدیمی بودن، وجود امامزاده صالح و تکیه بازار مشارکت و انسجام اجتماعی از شرایط نزدیک به متوسط برخوردار است دیگر شاخص‌ها هر کدام با میانگین که شاخص تکنولوژی سبز (۲/۱۴)، عدالت سبز (۲/۱۰)، انرژی سبز (۱/۸۲) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. که از مطلوبیت مناسبی

شهری در اداره امور محله تحت تاثیرپذیری از الویت‌های عمرانی با میانگین (۱/۶۰) به دلیل موقعیت استراتژی منطقه، در این محله این موضوع ضرورت توجه به مسائل محیط زیستی و لزوم اصلاح ساختار مدیریت و برنامه‌ریزی و نیز سیاست‌گذاری برای توسعه شهر سبز را یادآور می‌شود. از این رو، با نظر به میانگین شاخص‌های مدیریت سبز، می‌توان گفت که مدیریت شهری با توجه به موقعیت و پتانسیل‌های موجود در محله تجریش از کیفیت پایینی برخوردار است؛ به طوری که تنها میانگین شاخص اقتصادی حد متوسط ۳ می‌باشد. بقیه شاخص‌ها از حد متوسط پایین‌تر می‌باشند لذا نتایج حاصل از بررسی شاخص‌های مدیریت سبز در محله تجریش، در جدول ۳ به صورت مختصر بیان شده است.

برخوردار نیست به ویژه شاخص انرژی سبز و عمده آن نیز عدم آموزش و اطلاع رسانی می‌باشد. همچنین در میان نماگرها، نیز در بخش اقتصادی قیمت زمین و مسکن در محله با میانگین (۴/۴۶) بالاترین نمایگر است و این بالا بودن قیمت به دلایل موقعیت، کیفیت آب و هوایی محله می‌باشد و نیز نماگر اشتغال در بخش اقتصادی در محله با میانگین (۳/۷۹)، به سبب کاربری تجاری، وجود بازار سرزنده و همچنین کسب و کارهای متنوع به-ویژه موقعیت گره گاهی میدان تجریش وضعیت مطلوب‌تری نسبت به سایر نماگرها دارند. در مقابل نماگر اقدامات مدیران شهری در جهت استفاده بهینه از انرژی تجدیدپذیر با میانگین (۱/۵۲) به دلیل کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های سبز و ضعف آموزش همگانی در نحوه مصرف و کنترل انرژی بسیار ضعیف است و نیز تصمیم مدیران

جدول ۳: شاخص‌ها و نماگرهای مدیریت سبز شهری

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	Mean	نماگرها	شاخص
Upper	Lower							
-۰/۲۲۴۱	-۰/۶۹۲۵	-۰/۴۵۸۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۳/۸۷۵	۲/۵۴۱۷	مشارکت مردم در فعالیت‌های اجتماعی	بهره‌مندی
-۰/۱۷۰۷۶	-۱/۱۲۵۷	-۰/۹۱۶۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۸/۶۸۳	۲/۰۸۳۳	مشارکت نهادهای غیردولتی	
۰/۱۱۵۳	-۰/۳۱۵۳	-۰/۱۰۰۰۰	۰/۳۶۰	۳۷۱	-۰/۹۲۰	۲/۹۰۰۰	واگذاری اختیارات امور محله به مردم	
۰/۵۰۲۴	۰/۰۹۶۷	۰/۳۰۰۰۰	۰/۰۰۴	۳۷۱	۲/۹۳۵	۳/۳۰۰۰	نظارت مردم در تصمیم‌گیری‌های مدیران شهری	بهره‌مندی
-۰/۴۷۳۳	-۰/۹۱۰۰	-۰/۶۹۱۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۶/۲۷۳	۲/۳۰۸۳	مشارکت مدیران شهری با مردم در اقدامات در امور محله	
۰/۷۰۵۶	۰/۲۹۴۴	۰/۵۰۰۰۰	۰/۰۰۰	۳۷۱	۴/۸۱۵	۳/۵۰۰۰	پاسخگویی مدیران شهری در همبستگی و همدلی بین مردم محله	
-۰/۰۶۲۰	-۰/۵۰۴۶	-۰/۲۸۳۳۳	۰/۰۱۳	۳۷۱	-۲/۵۳۵	۲/۷۱۶۷	توسعه زیرساخت‌های محله توسط مدیران شهری	بهره‌مندی
-۰/۰۶۹۶	-۰/۴۹۷۱	-۰/۲۸۳۳۳	۰/۰۱۰	۳۷۱	-۲/۶۲۵	۲/۷۱۶۷	مسیر پیاده‌محور	
۰/۶۲۹۰	۰/۲۲۷۶	۰/۴۲۳۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	۴/۳۸۵	۳/۴۲۳۳	تنوع حمل و نقل	

۲/۶۷۵۰	-۲/۸۱۵	۳۷۱	۰/۰۰۶	-۰/۳۲۵۰۰	-۰/۵۵۳۶	-۰/۰۹۶۴	دربگیرندگی و دسترسی برای گروه-های خاص	اقتصاد سبز
۳/۰۷۵۰	۰/۶۱۵	۳۷۱	۰/۵۴۰	۰/۰۷۵۰۰	-۰/۱۶۶۴	۰/۳۱۶۴	تدارک امکانات محلی	
۲/۰۵۰۰	-۸/۷۶۶	۳۷۱	۰/۰۰۰	۰/۹۵۰۰۰	-۱/۱۴۴۶	-۰/۷۳۵۴	مشارکت مدیران شهری از سرمایه‌گذاری غیرمحلی	
۳/۷۹۱۷	۹/۲۸۶	۳۷۱	۰/۰۰۰	۰/۷۹۱۶۷	۰/۶۲۲۹	۰/۹۶۰۵	اشتغال در بخش اقتصادی در محله	
۱/۹۶۶۷	۱۲/۶۱۲	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۱/۰۳۳۳۳	-۱/۱۹۵۶	-۰/۸۷۱۱	اثرگذاری مدیریت شهری در تعیین قیمت کالاهای محلی	
۲/۸۳۳۳	-۱/۴۹۸	۳۷۱	۰/۱۳۷	-۰/۱۶۶۶۷	-۰/۳۸۶۹	۰/۰۵۳۶	قابل استطاعت بودن حمل و نقل عمومی برای همه طبقات اجتماعی	
۴/۴۶۶۷	۳۰/۱۱۷	۳۷۱	۰/۰۰۰	۱/۴۶۶۶۷	۱/۳۷۰۲	۱/۵۶۳۱	قیمت زمین و مسکن در محله	
۳/۵۳۳۳	۵/۵۹۳	۳۷۱	۰/۰۰۰	۰/۵۳۳۳۳	۰/۳۴۴۵	۰/۷۲۲۲	مدیریت سبز در تحقق توسعه اقتصاد محلی	
۱/۸۷۵۰	۱۲/۹۸۹	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۱/۱۲۵۰۰	-۱/۲۹۶۵	-۰/۹۵۳۵	توجه مدیران شهری در اداره امور محلی در جهت منافع جمعی	
۲/۱۰۰۰	-۸/۶۴۴	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۹۰۰۰۰	-۱/۱۰۶۲	-۰/۶۹۳۸	امکان پذیری مشارکت گروه‌های مختلف مردم، در روند توسعه محله	
۲/۰۰۸۳	۱۰/۶۰۰	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۹۹۱۶۷	-۱/۱۷۶۹	-۰/۸۰۶۴	توجه به گروه‌های مختلف اجتماعی در طرح‌های توسعه محله	عدالت سبز
۱/۶۰۰۰	۲۲/۱۹۸	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۱/۴۰۰۰۰	-۱/۵۲۴۹	-۱/۲۷۵۱	تصمیم مدیران شهری در اداره امور محله تحت تأثیرپذیری از الویت‌های عمرانی	
۱/۹۳۳۳	۱۱/۶۶۲	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۱/۰۶۶۶۷	-۱/۲۴۷۸	-۰/۸۸۵۶	توجه مدیران شهری به حقوق شهروندی در امور توسعه محله	
۳/۰۹۱۷	۰/۸۱۲	۳۷۱	۰/۴۱۸	۰/۰۹۱۶۷	-۰/۱۳۱۹	۰/۳۱۵۲	توجه مدیران شهری به فرهنگ مردم محله	تکنولوژی سبز
۲/۳۲۵۰	-۷/۱۷۷	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۶۷۵۰۰	-۰/۸۶۱۲	-۰/۴۸۸۸	اقدامات مدیران شهری بر پایه دانش روز و روش‌های علمی	
۲/۵۹۱۷	-۳/۷۳۲	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۴۰۸۳۳۳	-۰/۶۲۵۰	-۰/۱۹۱۷	استفاده مدیران شهری از تکنولوژی‌های روز در جهت کاهش هزینه‌ها و ارتقاء کیفیت خدمات	
۲/۵۹۱۷	-۳/۹۴۵	۳۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۴۰۸۳۳	-۰/۶۱۳۳	-۰/۲۰۳۴	دسترسی به اینترنت	

-۱/۱۳۱۲	-۱/۴۹۵۵	-۱/۳۰۸۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	۱۳/۸۴۱	۱/۶۹۱۷	دسترسی به بانک های خدمات رسان و عابر بانک
-۱/۲۱۹۰	-۱/۵۶۴۳	-۱/۳۹۱۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	۱۵/۹۵۹	۱/۶۰۸۳	اطلاع رسانی مدیران شهری از طریق شبکه های اجتماعی به ساکنان محله
-۰/۷۸۴۰	-۱/۰۹۹۴	-۰/۹۴۱۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	۱۱/۸۲۳	۲/۰۵۸۳	وضعیت دسترسی به سیستم های تلفن و ارتباطات در محله
-۱/۱۱۲۲	-۱/۳۵۴۵	-۱/۲۳۳۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	۲۰/۱۵۶	۱/۷۶۶۷	دسترسی ساکنین محلی به انواع انرژی پاک
-۰/۹۹۴۸	-۱/۲۸۸۶	-۱/۱۴۱۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	۱۵/۳۸۹	۱/۸۵۸۳	حساسیت و کنترل ساکنین محلی به مصرف انرژی
-۰/۶۶۲۲	-۱/۰۰۴۵	-۱/۸۳۳۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۹/۶۴۲	۲/۱۶۶۷	دسترسی به سطل های تفکیک زباله و مراکز بازیافت
-۱/۳۴۸۹	-۱/۶۰۱۱	-۱/۴۷۵۰۰	۰/۰۰۰	۳۷۱	۲۳/۱۵۹	۱/۵۲۵۰	اقدامات مدیران شهری در جهت استفاده بهینه از انرژی تجدیدپذیر

تحلیل جدول ملاحظه می شود که در شاخص اقتصاد سبز بیشترین امتیاز را در بهبود مدیریت شهری در محله تجریش دارد.

جهت سنجش وضعیت شاخص های مدیریت سبز از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است. که در جدول ۴ به شرح آن پرداخته شده است. با توجه به

جدول ۴: آزمون One-Sample Test

Confidence Interval of the Difference %۹۵		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	Df	t	شاخص ها
Upper	Lower					
۲/۹۴۸۳	۲/۵۹۶۲	۲/۷۷۲۲۲	۰/۰۰۰	۳۷۱	۳۱/۱۸۰	اجتماع سبز
۳/۱۲۱۵	۲/۷۲۵۲	۲/۹۲۳۳۳	۰/۰۰۰	۳۷۱	۲۹/۲۱۵	زیرساخت سبز
۳/۱۹۰۵	۳/۰۲۳۴	۳/۱۰۶۹۴	۰/۰۰۰	۳۷۱	۷۳/۶۲۰	اقتصاد سبز
۲/۲۵۱۱	۱/۹۵۱۶	۲/۱۰۱۳۹	۰/۰۰۰	۳۷۱	۲۷/۷۸۵	عدالت سبز
۲/۳۰۸۹	۱/۹۷۹۹	۲/۱۴۴۴۴	۰/۰۰۰	۳۷۱	۲۵/۸۱۳	تکنولوژی سبز
۱/۹۴۱۵	۱/۷۱۶۸	۱/۸۲۹۱۷	۰/۰۰۰	۳۷۱	۳۲/۲۲۹	انرژی سبز

میانگین آن به ترتیب ۳/۱۰ می باشد. و نیز شاخص زیر ساخت سبز و اجتماع سبز به ترتیب با میانگین ۲/۹۲ و ۲/۷۷ تا حدودی کمتر از متوسط از مطلوبیت برخوردار است. اما در شاخص انرژی سبز

مدیریت سبز در محله تجریش از نظر پرسش شوندهگان در شاخص های مورد سنجش متفاوت بوده است. در شاخص اقتصاد سبز محله تجریش از وضعیت متوسط به بالا برخوردار است به طوری که

تبیین شاخص‌های مدیریت سبز شهری در محله تجریش

برازش مدل

شاخص برازش کلی مدل GOF بصورت میانگین هندسی R2 و متوسط کیفیت مدل اندازه‌گیری محاسبه می‌شود، شاخص واریانس تبیین شده جهت سازه‌های درون زای مدل بررسی و نشان می‌دهد که متغیر وابسته به چه میزان متغیر وابسته را پیشگویی یا تبیین می‌نماید. در این فرمول شاخص واریانس تبیین شده R2، و کیفیت مدل اندازه‌گیری (COMMUNALITY) در جدول ۵ آمده است.

با میانگین ۱/۸۲ و عدالت سبز با میانگین ۲/۱۰ و تکنولوژی سبز با میانگین ۲/۱۴ از مطلوبیت پایین‌تر از حد میانگین می‌باشند. به‌طور کلی محله تجریش از نظر مدیریت سبز در سه شاخص در وضعیت مناسب و سه شاخص در وضعیت نامناسبی قرار دارد. نهایتاً می‌توان گفت مدیریت شهری در این محله مطلوب ارزیابی نمی‌شود. چرا که شاخص‌های مدیریت سبز به جز شاخص اقتصادی از حد متوسط پایین‌تر است لذا با توجه به موارد مذکور لازم می‌باشد به بررسی رابطه شاخص‌های مدیریت سبز در سطح محله تجریش و میزان رابطه و تاثیرگذاری آن بر مدیریت شهری پرداخته شود. از این رو به جهت تبیین شاخص‌ها با استفاده از نرم‌افزار PLS به این اثرگذاری پرداخته می‌شود.

جدول ۵: شاخص بررسی اعتبار GOF

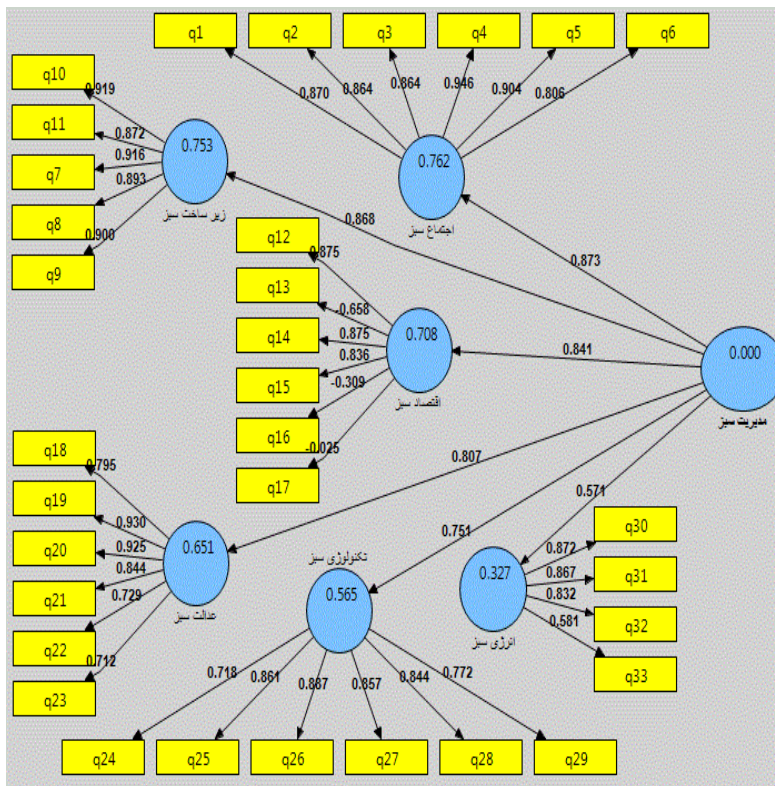
نتیجه	GOF	COMMUNALITY	R2	شاخص
		۰/۷۶۸۸۹۵	۰/۷۶۲۳۵۳	اجتماع سبز
		۰/۵۵۹۷۹۵	۰/۷۰۷۸۵۲	اقتصاد سبز
		۰/۶۳۵۱۴۰	۰/۳۲۶۵۱۳	انرژی سبز
		۰/۶۸۱۰۴۳	۰/۵۶۴۵۳۵	تکنولوژی سبز
تایید مدل	۰/۶۳۸	۰/۸۱۰۳۹۰	۰/۷۵۲۶۵۸	زیر ساخت سبز
		۰/۶۸۴۰۸۰	۰/۶۵۰۸۹۳	عدالت سبز
		۰/۵۳۲۶۲۳	برونزا	مدیریت سبز
		۰/۶۸۱	۰/۶۰۳	میانگین

مطلوب می‌باشد. نتایج همچنان نشان می‌دهد شاخص اجتماع سبز، زیر ساخت سبز و اقتصادسبز بیشترین ضریب و شاخص انرژی سبز، تکنولوژی سبز و عدالت سبز کمترین ضریب را دارد.

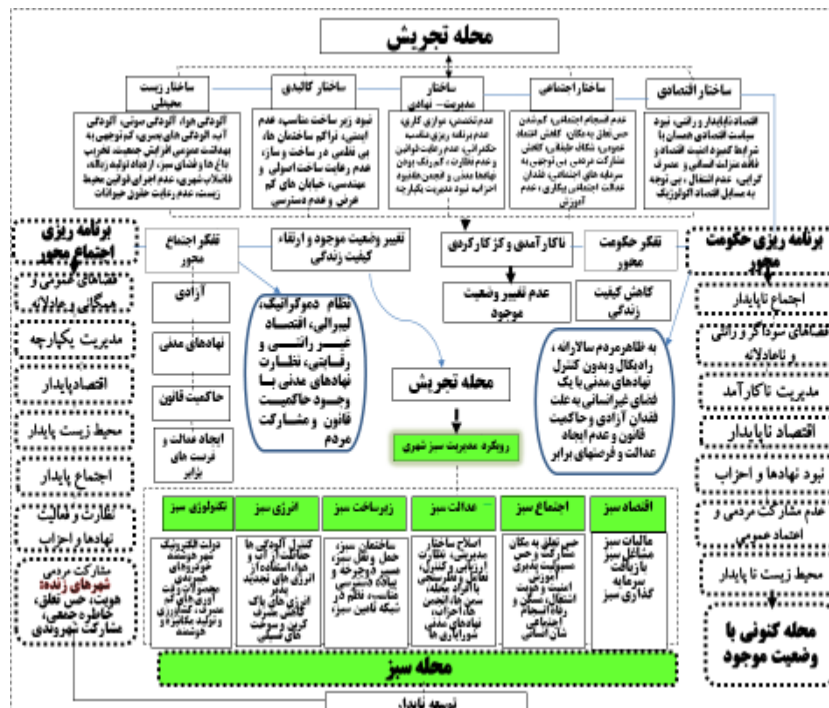
بر این اساس شاخص اجتماع سبز بیشتر از بقیه شاخص‌های مدیریت سبز را تبیین می‌نماید. و از عمده دلایل آن وجود مشارکت و حس تعلق به واسطه قدمت محله، امامزاده صالح و تکیه بازار است که ایجاد انسجام اجتماعی در سطح محله می‌نماید و از نظر زیرساخت و اقتصاد سبز به دلیل وضعیت مطلوب ساکنین محله می‌توان مدیریت سبز را با

مدل کلی با استفاده از روابط ساختار یافته خطی مثبت بودن شاخص نیکویی برازش (GOF) که دارای مقدار ۰/۶۳۸ است، برازش کلی مدل را نشان می‌دهد. چون این مقدار بیش از ۰/۳۶ است، بنابراین نتیجه می‌شود که از مقدار مطلوبی برخوردار است. در نتیجه برازش کلی مدل تأیید می‌گردد. خروجی مدل مفهومی با استفاده از نرم‌افزار PLS در شکل ۳ نشان داده شده است. با توجه به نمودار بالا، شاخص‌های مدیریت سبز همگی دارای مقادیر مطلوب می‌باشند. همچنین بارهای عاملی هر کدام از سوالات، بیشتر از ۰/۴ بوده و

برنامه‌ریزی و اصلاح ساختار مدیریت شهری تبیین نمود.

شکل ۳: نمودار بارهای عاملی شاخص‌ها و گویه‌های مدیریت سبز

شکل ۴: نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری

تجربه کشورهای اروپایی از مدیریت سبز نشان از شاخص‌هایی می‌دهد که با پیاده‌سازی آن‌ها به ارتقاء مدیریت شهری و کیفیت بهتر زندگی دست یافته‌اند. با انگیزه اجلاس سران کره زمین ریو در سال ۱۹۹۲ و با افزایش تعداد بیشتر کشورها و دولت‌ها در جهت اجرای برنامه‌های سبز و تأیید مفهوم توسعه پایدار، این اجلاس دولت‌ها را موظف ساخته تا به‌طور فزاینده‌ای در چگونگی نهادینه کردن تصمیمات سبز و اجرای منظم آن تلاش کنند. اگر مدیریت شهری را به عنوان یک سیستم بنگرید اجرای مدیریت سبز در این سیستم نیازمند یک دگراندیشی، دموکراسی و حاکمیت قانون با نظارت نهادهای مدنی است و چنانکه که در این سیستم نقش حاکمیت به عنوان حلقه اتصال بین این اجزا می‌باشد لذا عنوان مدیریت سبز در اداره محله تجریش بخشی از سیستم را درگیر سیاست‌گذاری می‌نماید. در پی اجرا شدن این سیاست‌گذاری‌ها از بخش خرد تا بخش کلان نیازمند نگاهی از پایین به بالا است و مشارکت دادن ساکنین و ذی‌نفعان در محله و نظارت نهادهای مدنی بر روی عملکرد مدیریت شهری می‌تواند به سیستم‌های کلان حاکمیت در جهت پایداری کمک نماید. چنین تحولی نیازمند اصلاح ساختار مدیریت شهری از وضعیت فعلی با رویکردی سبز در جهت توسعه پایدار است. وضعیت کنونی مدیریت شهری در محله تجریش با توجه به نیازهای ساکنین و ذی‌نفعان آن پیاده نشده است، شرایط محیط زیست در این محله و نیز نظرسنجی ساکنین گواه این ادعاست. این پژوهش به ارزیابی شرایط کنونی پرداخته و با توجه به ادبیات و مبانی نظری و تئوری‌های جهانی رویکردی را پیشنهاد می‌نماید به عنوان مدیریت سبز و تفاوت این پژوهش با سایر پژوهش‌ها بررسی شاخص‌های مدیریت سبز با

استفاده از تجربه جهانی و در نظر گرفتن این رویکرد در مقیاس محله به شکل بومی است. و پژوهش‌های مشابه در این موضوع بیشتر در کشورهای در حال توسعه و شهرهای جنوب شرق آسیا می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت سبز با توجه به شاخص‌های اجتماع سبز، در ابعاد اجتماعی به دلیل قدمت محله و همچنین وجود امام زاده صالح و تکیه بازار می‌تواند در جهت سبز بودن با استفاده از مشارکت مردم و شکل‌گیری نهادهای مدنی نهادینه شود. همچنین در بخش زیرساخت سبز در ابعاد محیطی و کالبدی و به دلیل اینکه این محله یکی از بهترین مناطق تهران از لحاظ آب و هوا و همچنین سکونت سیاسیون حکومتی و دیپلمات‌ها و افراد متمول است لذا از امکانات و زیرساخت‌های مناسب‌تر و بیشتری نسبت به سایر مناطق تهران برخوردار است و پتانسیل لازم را برای سبز شدن دارا می‌باشد. در شاخص اقتصاد سبز در ابعاد اقتصادی به دلیل اینکه عمده کاربری محله تجاری می‌باشد در واقع وجود بازار، مراکز تجاری و خدماتی از وضع اقتصادی مطلوبی برخوردار است و می‌توان از این موقعیت استفاده نمود و با رویکرد سبز اقتصاد این محله را در جهت سبز شدن تحول داد. در سایر شاخص‌ها از جمله عدالت سبز و تکنولوژی سبز و همچنین انرژی سبز وضعیت مطلوب نیست چرا که با توجه به یافته‌های تحقیق مدیریت سبز در محله تحت نفوذ قدرت نمی‌تواند منافع ساکنین و ذی‌نفعان را تأمین نمایند و این نیازمند اجتماع سبز و ایجاد حاکمیت قانون تحت نظارت نهادهای مدنی می‌باشد و این مهم تحت آزادی و دموکراسی محقق می‌گردد، در شاخص تکنولوژی سبز نیز با تقویت زیرساخت‌های سبز می‌توان وضعیت کنونی را در جهت پایداری و سبز شدن پیش برد. در بخش انرژی سبز نیز با مشارکت مردم، آموزش، اطلاع رسانی و همچنین

تفکیک زباله و استفاده مجدد و تولید بیوگاز و بیواتانول، حمل و نقل سبز در زیرساخت‌های می-تواند براساس حمل‌ونقل عمومی در سطح کلاس جهانی است و سیستم متروی بسیار گسترده، شبکه اتوبوسرانی و سیستم قطار و دوچرخه سواری باعث کاهش آلودگی و کم نمودن کربن می‌گردد.

- ایجاد زیرساخت‌های سبز: روند شهری‌سازی با سرعت زیاد رو به گسترش است و برآورد می‌شود که در دنیا شهرها بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۵، سالانه ۶۵ میلیون سکنه را می‌پذیرند. از این رو در جهت پایداری باید سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌هایی که انتشار کربن، تولید زباله و مصرف آب و منابع زمینی را کاهش می‌دهند صورت پذیرد.

- رویکرد استراتژیک: تقویت بنگاه‌هایی اقتصادی که آلودگی کمتر ایجاد نموده و در نظر گرفتن معافیت‌های مالیاتی برای حرفه‌هایی که مدیریت سبز را اجرایی می‌نمایند و شناسایی مزیت‌های رقابتی یک شهر و حمایت از گروه‌های فعال موجود در یک شهر که پتانسیل تقویت شدن را دارند.

- انعطاف‌پذیری: برنامه‌ریزی‌ها در سطح محلی با توجه به طرح‌های شهری با تغییر نیاز شهرها ایجاد می‌گردد و تضمین می‌نماید که شهر مسیر رشد را به سوی اهداف بلندمدت بر پایه توسعه پایدار اجرا نماید.

- مشارکت اجتماعی و ایجاد فرصت‌سازی برای همه: مشارکت مردمی ابزاری برای تقویت مدیریت شهری در جوامع است و از شاخص‌های زندگی شهری مطلوب می‌باشد. پیچیدگی و تنوع مسائل شهری در کنار چالش‌ها و موانع مدیریتی و اجرایی، مشارکت مردمی را در مسائل شهری ضروری نشان می‌دهد. برای ایجاد فرصت‌های برابر و افزایش کیفیت زندگی برای همه شهروندان روش‌های بی‌شماری وجود دارد. که به‌عنوان مثال می‌توان به

برنامه‌ای در جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر، مدیریت پسماند و اجرایی نمودن قانون مالیات سبز و نظارت نهادهای مدنی می‌توان گامی در جهت سبز بودن محله تجریش برداشت. در نهایت با استفاده از یک مدل سیستمی و سیاست‌گذاری‌های سنجیده حاکمیت و اجرای مناسب آن توسط دولت با دخیل نمودن مردم و مشارکت آنها در تصمیم‌گیری و حاکمیت قانون تحت نظارت نهادهای مدنی با یک گفتمان و حفظ حق مطالبه‌گری شهروندان در کمال آزادی ایده محله سبز در تجریش محقق می‌گردد. با توجه به موضوع این پژوهش پیشنهاد می‌گردد که ساختار حکومت در جهت نظریه دموکراسی و آزادی تغییراتی ایجاد نماید و در سهولت و مجوز بر ایجاد نهادهای مدنی و شکل-گیری احزاب در راستای مدیریت شهری با رویکرد مدیریت سبز در جهت بهبودی کیفیت زیستی و حفظ محیط زیست با مشارکت مردمی گام بردارد. همچنین در هر شهر با توجه به ساختار اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، زیست محیطی و نهادی خود دورنمای ویژه از مدیریت شهری دارد و هدف از مدیریت شهری در جهان، ایجاد شرایط بهتر و کیفیت زندگی مناسب برای شهروندان است. به صورت مختصر پیشنهادات شامل:

- تفکر زیست محیطی: روشی که سیستم برنامه-ریزی مدیران شهری اتخاذ می‌نمایند باید در جهت محیط زیست با تصمیم‌گیری‌های اقتصادی تلفیق گردد، امروزه، شهرها عامل تولید ۷۰ درصد گازهای گلخانه‌ای دنیا هستند که بیشتر آن حمل و نقل شهری از مصرف انرژی می‌باشد و میزان انرژی در ساختمان‌ها است که این میزان تولید آلودگی خسارت زیادی به محیط زیست محلی و جهانی وارد می‌نماید. انرژی در سیستم گرمایشی متمرکز که گرمای حاصل از تولید برق را گرفته و به مصرف‌کننده می‌رساند. تشویق به تولید زباله کمتر،

ساکنان شهر با هدف کاهش نابرابری و کیفیت بهتر زندگی صورت گیرد.

-مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۳۸۹. سند راهبردی حوزه معماری و شهرسازی برنامه پنج ساله سوم شهرداری، دبیرخانه تدوین برنامه پنج ساله سوم.

-مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، قانون بودجه ۱۳۸۲ کل کشور.

-مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۳۹۱. منطقه یک تهران انتشارات مرکز مطالعات شهر تهران.

-هودسنی، ه. و الوندی پور، ن.، ۱۳۹۵. (مطالعات شناخت منطقه یک شهرداری تهران)، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی، شهر تهران.

-Boselli, B. and McGranahan, G., 2016. Latin American Green City Index, <http://desa1.cejamerica.org:8080/handle/2015/2686>

-Boztepe, A., 2012. Green marketing and its impact on consumer buying behavior. *European Journal of Economic & Political Studies*, v. 5(1), p. 61-64

-Brilhante, O. and Klaas, J., 2018. Green city concept and a method to measure green city performance over time applied to fifty cities globally: Influence of GDP, population size and energy efficiency. *Sustainability*, v. 10(6), p. 20-31.

-Brilhante, O., 2017. The compact city versus making room for future city expansion in the context of Nampula, Mozambique.

-Calabrese, D., Kalantari, K., Santucci, F. and Stanghellini, E., 2008. Environmental policies and strategic communication in Iran: the value of public opinion research in decisionmaking. *The World Bank*.

سیستم حمل و نقل مناسب، یکپارچگی اجتماعی در طرح‌هایی برای یکپارچه‌سازی برای اقشار جامعه اجرایی گردد تا فرصت‌هایی برای کلیه

منابع

-ریاحی، م.، ۱۳۸۳. استقرار نظام مدیریت سبز در دستگاه‌های اجرایی به عنوان ابزار جهت اقدامات اجرایی ملی و فراملی زیست محیطی و اقتصادی در راستای اهداف برنامه چهارم توسعه، پنجمین همایش ملی دوسالانه انجمن متخصصان محیط زیست ایران.

-زکریا، ف.، ۱۳۸۴. آینده آزادی- اولویت لیبرالیسم بر دموکراسی، ترجمه امیر حسین نوروزی و ویراستاری خشایار دیهیمی، نشر نو، ۳۳۶ ص.

-Chen, H.S., Chen, C.Y., Chen, H.K. and Hsieh, T., 2012. A study of relationships among green consumption attitude, perceived risk, perceived value toward hydrogen-electric motorcycle purchase intention. *Aasri Procedia*, v. 2, p. 163-168.

-Cooke, P., 2015. Green governance and green clusters: Regional & national policies for the climate change challenge of Central & Eastern Europe. *Journal of open innovation: Technology, Market, and Complexity*, v. 1(1), p. 25-48.

-Costello, M.W., 2008. 13 steps to 'green' your business. *Business & Economic Review*, v. 54(4), p. 26-39.

-Darnall, N., Jolley, G.J. and Handfield, R., 2008. Environmental management systems and green supply chain management: complements for sustainability? *Business strategy and the environment*, v. 17(1), p. 30-45.

-Department for Environment, Food and Rural Affairs., 2018. A Green Future:

Our 25 Year Plan to Improve the Environment.

-Fay, M., Wang, J.Z., Draugelis, G. and Deichmann, U., 2014. Role of green governance in achieving sustainable urbanization in China. *China & World Economy*, v. 22(5), p. 19-36.

-Florida, R. and Davison, D., 2001. Gaining from green management: environmental management systems inside and outside the factory. *California management review*, v. 43(3), p. 64-84.

-Habitat, U.N., 2015. Habitat III issue papers. New York: UN Habitat. [Online] Available: <http://unhabitat.org>. [Accessed: 1/3/2016].

-Hall, P.G., Hall, P. and Pfeiffer, U., 2000. *Urban future 21: a global agenda for twenty-first century cities*. Taylor & Francis.

-Han, H., 2019. Governance for green urbanisation: Lessons from Singapore's green building certification scheme. *Environment and Planning C: Politics and Space*, v. 37(1), p. 137-156.

-Hansen, R., Rall, E., Chapman, E., Rolf, W. and Pauleit, S., 2017. *Urban green infrastructure planning: A guide for practitioners*. Green Surge.

-House, S.A.S., 2015. This publication is licensed under the terms of the Open Government Licence v3.0 except where otherwise stated. To view this licence, visit nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3 or write to the Information Policy Team, The National Archives, Kew, London TW9 4DU, or email: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk. Where we have identified any third party copyright information you will need to.

-Jabareen, Y.R., 2006. Sustainable urban forms: Their typologies, models, and concepts. *Journal of planning education and research*, v. 26(1), p. 38-52.

-Kautto, P., 2006. New instruments old practices? The implications of environmental management systems and

extended producer responsibility for design for the environment. *Business Strategy and the Environment*, v. 15(6), p. 377-388.

-Kusis, J., Brokane, L. and Miltovica, B., 2017. Green governance principles in the development of environmental education infrastructure. In *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings*.

-Li, W., Xu, J. and Zheng, M., 2018. Green governance: New perspective from open innovation. *Sustainability*, v. 10(11), p. 38-45.

-Litman, T., 2016. July. Determining optimal urban expansion, population and vehicle density, and housing types for rapidly growing cities. In *Proceedings of the World Conference on Transport Research*, Shanghai, China, p. 10-15.

-Mutisya, E. and Yarime, M., 2014. Moving towards urban sustainability in Kenya: a framework for integration of environmental, economic, social and governance dimensions. *Sustainability science*, v. 9(2), p. 205-215.

-Pace, R., Churkina, G., Rivera, M. and Grote, R., 2016. How green is a Green City? A review of existing indicators and approaches.

-Peng, Y.S. and Lin, S.S., 2008. Local responsiveness pressure, subsidiary resources, green management adoption and subsidiary's performance: Evidence from Taiwanese manufactures. *Journal of Business Ethics*, v. 79(1-2), p. 199-212.

-Pierre, J., 2000. Introduction. In J. Pierre, ed. *Debating Governance*, p. 1-10. New York: Oxford University Press.

-Post, C., Rahman, N. and Rubow, E., 2011. Green governance: Boards of directors' composition and environmental corporate social responsibility. *Business & Society*, v. 50(1), p. 189-223.

-Sen, A. and McMurrin, S., 1980. *The Tanner lectures on human values*.

- University of Utah Press, Salt Lake City, UT, p. 195-220.
- Sen, A., 2009. Economics, law, and ethics.
- Shafritz, J.M. and Borick, C.P., 2007. Introducing public policy. Recording for the Blind & Dyslexic.
- Shields, K., Langer, H., Watson, J. and Stelzner, K., 2009. European Green City Index: Assessing the environmental impact of Europe's major cities. Siemens AG. Munich, Germany.
- Summit, E., 1992. The United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, p. 3-14.
- The African Green City Index, 2017. Assessing the environmental impact of Europe's
- The Green City Index, 2018, Assessing the environmental impact of Europe's major cities, a research project conducted by the Economist Intelligence Unit, sponsored by Siemens.
- Tran, B., 2009. Green management: the reality of being green in business. *Journal of Economics, Finance & Administrative Science*, v. 14(27).
- Unit, E.I., 2011. Asian green city index. Retrieved April, v. 12, p. 20-35.
- Unit, E.I., 2011. US and Canada green city index. Assessing the environmental of, v. 27.
- WTO, 2017. World Ecotourism Summit – Final Report in Quebec City, Canada. World Tourism Organization and the United Nations Environment Programmer. Madrid, Spain, 137 p.
- YN, W. and HY, Y., 2012. Elementary introduction to the green management of the construction in whole process. *Physics procedia*, v. 24, p. 1081-1085.
- Zakaria, F., 2007. *The future of freedom: illiberal democracy at home and abroad (Revised Edition)*. WW Norton & company.